přehledu přeřazeny do jiných svazů, a *Melico transsilvanicae-Agropyretum* Müller in Görs 1966, kterou pro nedostatek fytocenologických snímků a slabou floristickou diferenciaci nerozlišujeme. Ze stejného důvodu jsme nepřijali ani další asociace, které jsou do tohoto svazu někdy řazeny ve vegetačních přehledech okolních zemí, např. *Diplotaxio tenuifoliae-Agropyretum repentis* Philippi in Müller et Görs 1969, *Poo compressae-Anthemidetum tinctoriae* (Müller et Görs) Oberdorfer 1970 a *Asparago officinalis-Chondrilletum junceae* Passarge 1978.

■ **Summary.** The alliance *Convolvulo-Elytrigion* includes semi-natural and ruderal vegetation types of dry habitats with a high incidence of perennial grasses, some of them with extensive root or rhizome systems. Natural habitats of this vegetation type are slopes with occasional landslides or solifluction, particularly on soft sediments such as loess, where it borders on dry grasslands of the class *Festuco-Brometea*. In agricultural landscapes *Convolvulo--Elytrigion* communities are confined to the strips of land between roads and field margins and other anthropogenic habitats. Soils are loamy to clayey, often with high calcium content. This alliance is distributed in dry and warm areas of central, southern and eastern Europe.

XCC01 *Convolvulo arvensis--Elytrigietum repentis* Felföldy 1943*

Ruderální vegetace s pýrem plazivým

Tabulka 7, sloupec 1 (str. 270)

Orig. (Felföldy 1943): *Agropyron repens-Convolvulus arvensis*-ass. (*Agropyron repens* = *Elytrigia repens*)

Syn.: *Agropyretum repentis* Felföldy 1942 (§ 36, nomen ambiguum)

Diagnostické druhy: *Elytrigia repens*

Konstantní druhy: *Artemisia vulgaris*, *Cirsium arvense*, ***Elytrigia repens***

Dominantní druhy: ***Elytrigia repens***, *Urtica dioica*

*Zpracovala D. Láníková

Formální definice: *Elytrigia repens* pokr. > 50 % NOT *Cardaria draba* pokr. > 25 % OR (*Elytrigia repens* pokr. > 5 % AND *Falcaria vulgaris* pokr. > 5 %)

Struktura a druhové složení. *Convolvulo-Elytrigietum* zahrnuje druhově velmi chudou vegetaci s převládajícím pýrem plazivým (*Elytrigia repens*), který tvoří husté a značně homogenní, někdy až monodominantní porosty. Stébla pýru jsou často ovíjena svlačcem rolním (*Convolvulus arvensis*). Dále se s větší pokryvností uplatňuje kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*) a zastoupeny jsou i další vytrvalé nitrofilní ruderální druhy (např. *Artemisia vulgaris* a *Cirsium arvense*). S velkou stálostí se vyskytují trávy (např. *Alopecurus pratensis*, *Arrhenatherum elatius*, *Dactylis glomerata*, *Poa pratensis* s. l. a *P. trivialis*) a některé luční byliny (např. *Achillea millefolium* agg., *Galium album* subsp. *album* a *Taraxacum* sect. *Ruderalia*). Mohou se vyskytovat i jednoleté ruderální druhy, jako je *Galium aparine* nebo *Tripleurospermum inodorum*. Porosty obsahují obvykle 10–15 druhů cévnatých rostlin na plochách o velikosti 10–25 m^2. Mechové patro se objevuje jen velmi vzácně na vlhčích stanovištích.

Stanoviště. Společenstvo osídluje okraje polí, příkopy a meze kolem cest a silnic, opuštěná pole a zahrady, navážky zeminy, pásy podél plotů, ruderalizované břehy řek nebo suché skládky. Stanoviště jsou většinou slunná a teplá s vysychavými půdami. Někdy však společenstvo porůstá i zastíněná místa s vlhčími půdami. Nachází se na rozmanitých substrátech, a to jak na hlubokých hlinitých až jílovitých půdách, tak na antropogenních půdách s větším obsahem skeletu. Upřednostňuje spíše bazické půdy (Müller in Oberdorfer 1993b: 278–299).

Dynamika a management. Pýr plazivý (*Elytrigia repens*) je geofyt rozmnožující se převážně vegetativně pomocí dlouhých rozvětvených podzemních oddenků, které rostou téměř po celý rok (Lhotská et al. 1987). Jde o konkurenčně silný expanzivní druh, který může zejména na starších úhorech nebo v silničních příkopech vytvářet plošně rozsáhlé porosty. Po jakémkoli narušení porosty rychle regenerují, a to i z nepatrných oddenkových úlomků. Zvláště seč podporuje rozrůstání pýru a dalších trav na úkor dvouděložných bylin, které jsou potlačovány, až vznikají homogenní travinné

Obr. 136. *Convolvulo arvensis-Elytrigietum repentis*. Ruderální trávník s pýrem plazivým (*Elytrigia repens*) a svlačcem obecným (*Convolvulus arvensis*) v Třebíči. (D. Láníková 2007.)

Fig. 136. Ruderal grassland with *Elytrigia repens* and *Convolvulus arvensis* in Třebíč, Bohemian-Moravian Uplands.

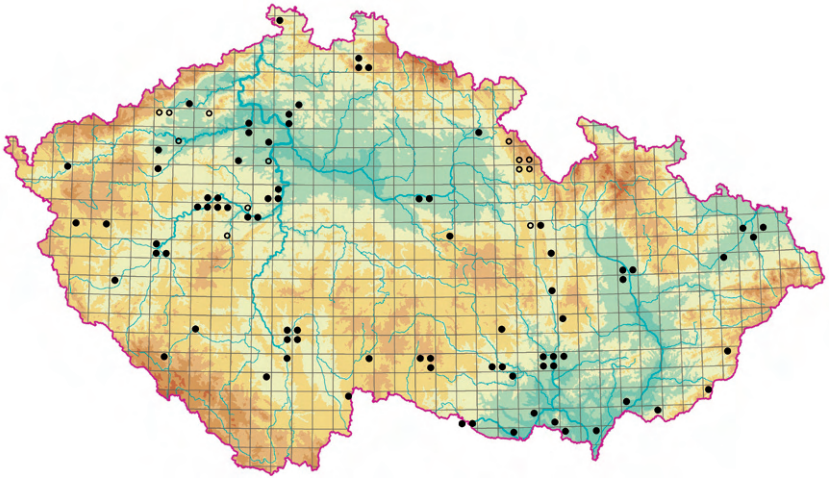

Obr. 137. Rozšíření asociace XCC01 *Convolvulo arvensis-Elytrigietum repentis*; existující fytocenologické snímky dávají dosti neúplný obraz skutečného rozšíření této asociace.
Fig. 137. Distribution of the association XCC01 *Convolvulo arvensis-Elytrigietum repentis*; available relevés provide an incomplete picture of the actual distribution of this association.

porosty (Hilbert 1981). Z přirozených stanovišť byly porosty pýru zaznamenány například na strmých písčitých březích Baltského moře (Dengler & Wollert in Berg et al. 2004: 380–410). Společenstvo *Convolvulo-Elytrigietum* často vzniká jako iniciální sukcesní stadium na plochách se strženým půdním povrchem nebo na čerstvě navršených navážkách zeminy. Na počátku sukcese se často utvářejí přechodné porosty mezi asociací *Convolvulo-Elytrigietum* a pionýrskou asociací *Poo compressae-Tussilaginetum farfarae* (Hilbert 1981). Jindy se *Convolvulo-Elytrigietum* vyvíjí z různých travinných společenstev vlivem zanechání seče a následné ruderalizace, např. v dlouho neobhospodařovaných travních porostech, opuštěných sadech nebo částech luk přiléhajících k polím (Dostálek et al. in Kolbek et al. 2001: 164–278). Společenstvo má fenologické optimum v létě.

Rozšíření. *Convolvulo-Elytrigietum* je jedním z nejrozšířenějších ruderálních společenstev (Mucina in Mucina et al. 1993: 169–202), které se vyskytuje v celé temperátní oblasti Evropy. Uváděno je z Francie (Géhu et al. 1985, Julve 1993), Nizozemí (Weeda & Schaminée in Schaminée et al. 1998: 247–304), Německa (Müller in Oberdorfer 1993b: 278–299, Pott 1995, Klotz in Schubert et al. 2001: 387–403, Dengler & Wollert in Berg et al. 2004: 380–410), Rakouska (Mucina in Mucina et al. 1993: 169–202), Polska (Matuszkiewicz 2007), Slovenska (Jarolímek et al. 1997), Maďarska (Felföldy 1942, Borhidi 2003), Srbska (Kojić et al. 1998), Rumunska (Dihoru 1975, Coste 1985, Sanda et al. 1999), Ukrajiny (Solomaha et al. 1992) a evropské části Ruska až po Jižní Ural, kde je uváděna podobná asociace s dominantním pýrem plazivým *Pastinaco sylvestris-Elytrigietum repentis* Išbirdin in Mirkin et al. 1986 (Išbirdin et al. 1988, Mirkin et al. 1989b, Korotkov et al. 1991, Mirkin & Sujundukov 2008). Kvůli široké ekologické amplitudě pýru však není *Convolvulo-Elytrigietum* často formálně rozlišováno jako asociace, ale jen jako společenstvo s dominantním pýrem (např. Kopecký 1986b). V České republice je asociace velmi hojná od nížin do podhůří. Větší počet fytocenologických snímků, uváděných pod jmény různých asociací nebo neformálně nazvaných společenstev, pochází např. z Liberce (Višňák 1992), Prahy a okolí (Kopecký 1986b), Křivoklátska (Dostálek in Kolbek et al. 2001: 164–278), Plzně (Bartošová 1983), Táborska (Douda 2003), Brna a okolí (Grüll 1981) a Olomouce (Tlusták 1990).

Variabilita. Společenstvo je značně proměnlivé a regionální literatura rozlišuje několik subasociací. Druhové složení porostů závisí především na okolní vegetaci a vlhkosti stanovišť. Podle těchto faktorů rozlišujeme následující varianty:

Varianta *Falcaria vulgaris* (XCC01a) se vyvíjí na teplých a sušších stanovištích a obsahuje druhy suchých trávníků (např. *Eryngium campestre*, *Falcaria vulgaris*, *Festuca rupicola*, *Galium verum*, *Salvia nemorosa* a *Securigera varia*) a některé ruderální druhy (např. *Bromus inermis*, *Carduus acanthoides* a *Lathyrus tuberosus*). Tato vegetace je přechodná k teplomilnějším asociacím svazu *Convolvulo-Elytrigion*, jako je *Convolvulo arvensis-Brometum inermis* a *Falcario vulgaris-Elytrigietum repentis*.

Varianta *Convolvulus arvensis* (XCC01b) zahrnuje porosty na suchých a silně antropicky ovlivněných stanovištích. Typické je větší zastoupení ruderálních druhů, a to jak jednoletých (např. *Chenopodium album* agg., *Lactuca serriola* a *Tripleurospermum inodorum*), tak vytrvalých (např. *Artemisia vulgaris* a *Convolvulus arvensis*). Podobné porosty uvádí Hilbert (1981) z Liptovské kotliny na Slovensku jako sušší variantu s *Artemisia vulgaris*.

Varianta *Urtica dioica* (XCC01c) osídluje stanoviště s vlhčími půdami dobře zásobenými dusíkatými látkami. Zastoupeny jsou na živiny náročné ruderální byliny (např. *Anthriscus sylvestris*, *Galium aparine* a *Glechoma hederacea*), z nichž větší pokryvnosti dosahuje *Urtica dioica*.

Varianta *Galium album* (XCC01d) zahrnuje podobně jako předchozí varianta mezofilnější porosty, výrazné zastoupení zde však mají luční byliny (např. *Galium album* subsp. *album*, *Heracleum sphondylium*, *Hypericum maculatum*, *Ranunculus acris*, *Rumex obtusifolius* a *Tanacetum vulgare*) a trávy (např. *Agrostis capillaris*, *Alopecurus pratensis*, *Arrhenatherum elatius*, *Dactylis glomerata*, *Festuca pratensis* a *Phleum pratense*). Tyto porosty vznikají na vlhkostně příznivějších stanovištích, například v příkopech podél silnic a cest nebo na mezích. Často jsou na kontaktu s vegetací mezofilních luk a formují se po jejich opuštění nebo narušení.

Hospodářský význam a ohrožení. Především ze zarostlých úhorů se společenstvo může šířit a zaplevelovat okolní pole. Na svazích má protierozní funkci. Obvykle se v něm nevyskytují ohrožené druhy rostlin, a pro ochranu biodiverzity proto nemá význam. Pýr plazivý představuje v rozsáhlejších porostech významný pylový alergen (Unar & Unarová 1996).

■ **Summary.** This is a species-poor vegetation type dominated by *Elytrigia repens*, a perennial grass with an extensive network of rhizomes and the ability to form large polycorms. It occurs on field margins and in abandoned fields, roadsides, along fences, on disturbed river banks and in waste places. In most cases habitats are sunny, warm and dry. This association is common from lowland to submontane areas of the Czech Republic.

XCC02
Falcario vulgaris-Elytrigietum repentis Müller et Görs 1969*
Ruderální vegetace se srpkem obecným

Tabulka 7, sloupec 2 (str. 270)

Nomen mutatum propositum
Orig. (Müller et Görs 1969): *Falcario* (*vulgaris*)-*Agropyretum repentis* (Felf. 43) ass. nov. (*Agropyron repens* = *Elytrigia repens*)
Syn.: *Agropyretum repentis* Felföldy 1942 p. p. (§ 36, nomen ambiguum)

Diagnostické druhy: *Convolvulus arvensis*, *Crepis setosa*, ***Falcaria vulgaris***
Konstantní druhy: *Achillea millefolium* agg. (převážně *A. collina*), *Arrhenatherum elatius*, *Artemisia vulgaris*, *Convolvulus arvensis*, *Dactylis glomerata*, ***Elytrigia repens***, ***Falcaria vulgaris***, *Poa pratensis* s. l.
Dominantní druhy: *Arrhenatherum elatius*, ***Elytrigia repens***, ***Falcaria vulgaris***

Formální definice: *Falcaria vulgaris* pokr. > 25 % OR (*Elytrigia repens* pokr. > 5 % AND *Falcaria vulgaris* pokr. > 5 %) NOT *Festuca valesiaca* pokr. > 25 % NOT *Marrubium peregrinum* pokr. > 25 %

Struktura a druhové složení. *Falcario-Elytrigietum* je teplomilné a suchomilné společenstvo s převahou trav a vytrvalých bylin. Jeho středně vysoké porosty jsou většinou hustě zapojené, ale na narušovaných půdách mohou být rozvolněné. Vzhled porostů udává dvouletý až víceletý, bíle kvetoucí srpek obecný (*Falcaria vulgaris*). Velké pokryvnosti dosahují konkurenčně silné trávy pýr plazivý (*Elytrigia repens*) a ovsík vyvýšený (*Arrhenatherum elatius*), ale pravidelně se vyskytují i *Dactylis glomerata*, *Festuca rupicola* a *Poa pra-*

*Zpracovala D. Láníková

Tabulka 7. Synoptická tabulka asociací suchomilné ruderální vegetace s dvouletými a vytrvalými druhy (třída *Artemisietea vulgaris*, část 2: *Convolvulo arvensis-Elytrigion repentis, Artemisio-Kochion prostratae* a *Arction lappae*).
Table 7. Synoptic table of the associations of xerophilous ruderal vegetation with biennial and perennial species (class *Artemisietea vulgaris*, part 2: *Convolvulo arvensis-Elytrigion repentis, Artemisio-Kochion prostratae* and *Arction lappae*).

1 – XCC01. *Convolvulo arvensis-Elytrigietum repentis*
2 – XCC02. *Falcario vulgaris-Elytrigietum repentis*
3 – XCC03. *Convolvulo arvensis-Brometum inermis*
4 – XCC04. *Cardarietum drabae*
5 – XCD01. *Agropyro cristati-Kochietum prostratae*
6 – XCE01. *Urtico urentis-Chenopodietum boni-henrici*
7 – XCE02. *Arctietum lappae*
8 – XCE03. *Hyoscyamo nigri-Conietum maculati*
9 – XCE04. *Sambucetum ebuli*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Počet snímků	135	28	20	40	3	74	83	21	30
Počet snímků s údaji o mechovém patře	29	9	15	3	3	8	20	3	8
Bylinné patro									
Convolvulo arvensis-Elytrigietum repentis									
Elytrigia repens	100	93	35	68	33	35	61	52	43
Falcario vulgaris-Elytrigietum repentis									
Crepis setosa	.	7	.	.	.	.	.	.	.
Convolvulus arvensis	33	75	60	60	.	14	20	48	23
Convolvulo arvensis-Brometum inermis									
Bromus inermis	4	14	100	.	33	.	.	.	.
Cardarietum drabae									
Cardaria draba	6	25	.	100	.	1	2	10	.
Agropyro cristati-Kochietum prostratae									
Salvia nemorosa	4	4	5	.	100	.	.	.	.
Kochia prostrata	.	.	.	.	67	.	.	.	.
Camelina microcarpa	1	.	.	.	67	.	.	.	.
Agropyron pectinatum	.	.	.	.	33	.	.	.	.
Stipa capillata	1	.	.	.	67	.	.	.	.
Urtico urentis-Chenopodietum boni-henrici									
Chenopodium bonus-henricus	1	.	.	.	.	82	4	.	.
Arctium minus	5	.	.	.	.	31	12	5	.
Leonurus cardiaca s. l.	.	.	.	.	.	18	6	5	.
Anthriscus sylvestris	13	11	20	.	.	70	29	24	20
Arctietum lappae									
Arctium lappa	2	.	.	3	.	7	51	14	10
Artemisia vulgaris	47	50	40	40	.	61	83	71	53
Hyoscyamo nigri-Conietum maculati									
Conium maculatum	1	.	.	.	.	3	6	100	3

Tabulka 7 (pokračování ze strany 270)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Sambucetum ebuli									
Sambucus ebulus	.	.	.	.	.	.	.	.	100
Diagnostické druhy pro dvě a více asociací									
Falcaria vulgaris	4	100	25	10	67	.	.	5	3
Arctium tomentosum	5	.	5	.	.	43	66	33	10
Lamium album	7	7	10	5	.	84	30	52	3
Ballota nigra	13	25	15	8	.	86	39	67	30
Ostatní druhy s vyšší frekvencí									
Urtica dioica	30	11	55	10	.	86	70	81	77
Taraxacum sect. *Ruderalia*	39	21	25	35	.	53	46	29	10
Dactylis glomerata	32	50	45	28	.	39	33	33	20
Cirsium arvense	41	14	45	35	.	9	42	29	13
Achillea millefolium agg.	32	54	50	25	33	14	24	10	10
Poa pratensis s. l.	30	61	60	45	33	14	12	.	10
Arrhenatherum elatius	24	57	35	33	.	16	16	38	30
Galium aparine	21	11	20	15	.	15	22	52	40
Tripleurospermum inodorum	20	14	10	23	.	19	28	24	7
Lolium perenne	9	14	5	23	.	30	20	10	10
Plantago major	9	14	.	5	.	34	23	10	3
Silene latifolia subsp. *alba*	12	29	15	8	.	11	25	24	3
Geum urbanum	2	11	.	5	.	55	10	5	20
Rumex obtusifolius	15	.	.	.	.	31	18	24	3
Poa trivialis	15	.	.	8	.	32	13	5	10
Heracleum sphondylium	14	.	5	5	.	19	13	14	30
Aegopodium podagraria	7	.	.	.	.	30	17	10	23
Chenopodium album agg.	13	4	.	5	.	11	18	24	7
Carduus acanthoides	7	21	15	13	.	4	19	33	.
Galium mollugo agg.	18	7	30	5	.	3	8	5	10
Lactuca serriola	8	18	15	10	.	5	13	24	10
Poa annua	5	.	.	5	.	31	11	19	.
Polygonum aviculare agg.	8	.	.	5	.	24	16	.	3
Glechoma hederacea s. l.	8	.	10	.	.	19	10	33	10
Plantago lanceolata	5	11	5	15	.	23	10	5	3
Potentilla anserina	7	.	.	.	.	28	13	5	.
Chelidonium majus	2	4	.	3	.	26	11	10	.
Capsella bursa-pastoris	6	7	.	30	.	5	6	10	.
Hypericum perforatum	10	14	15	.	33	.	5	.	10
Descurainia sophia	3	4	.	10	33	8	5	5	3
Cichorium intybus	4	21	.	3	.	.	10	.	3
Malva neglecta	.	.	.	8	.	20	2	5	.
Lathyrus tuberosus	4	25	10	.	33	.	.	.	.
Securigera varia	3	11	10	3	33	.	.	.	3
Reseda lutea	2	18	.	5	33	.	.	.	.
Centaurea stoebe	4	14	.	.	33	.	.	.	.
Eryngium campestre	1	18	.	.	67	.	.	.	.

Tabulka 7 (pokračování ze strany 271)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Veronica arvensis	1	.	5	5	33	1	1	.	.
Bromus tectorum	1	4	.	.	33	1	2	.	.
Festuca valesiaca	2	7	.	.	33	.	.	.	.
Arenaria serpyllifolia agg.	2	.	.	.	33	.	.	.	.
Potentilla arenaria	1	4	.	.	33	.	.	.	.
Elytrigia intermedia	.	11	.	.	33	.	.	.	.
Silene otites s. l.	1	.	.	.	33	.	.	.	.
Bromus japonicus	1	.	.	.	33	.	.	.	.
Stipa pennata	1	.	.	.	33	.	.	.	.
Bromus erectus	.	4	.	.	33	.	.	.	.
Astragalus austriacus	.	4	.	.	33	.	.	.	.
Koeleria macrantha	.	4	.	.	33	.	.	.	.
Erysimum odoratum	.	.	.	.	33	.	.	.	.
Alyssum alyssoides	.	.	.	.	33	.	.	.	.
Muscari comosum	.	.	.	.	33	.	.	.	.
Sisymbrium orientale subsp. *orientale*	.	.	.	.	33	.	.	.	.
Taraxacum serotinum	.	.	.	.	33	.	.	.	.
Onobrychis arenaria	.	.	.	.	33	.	.	.	.

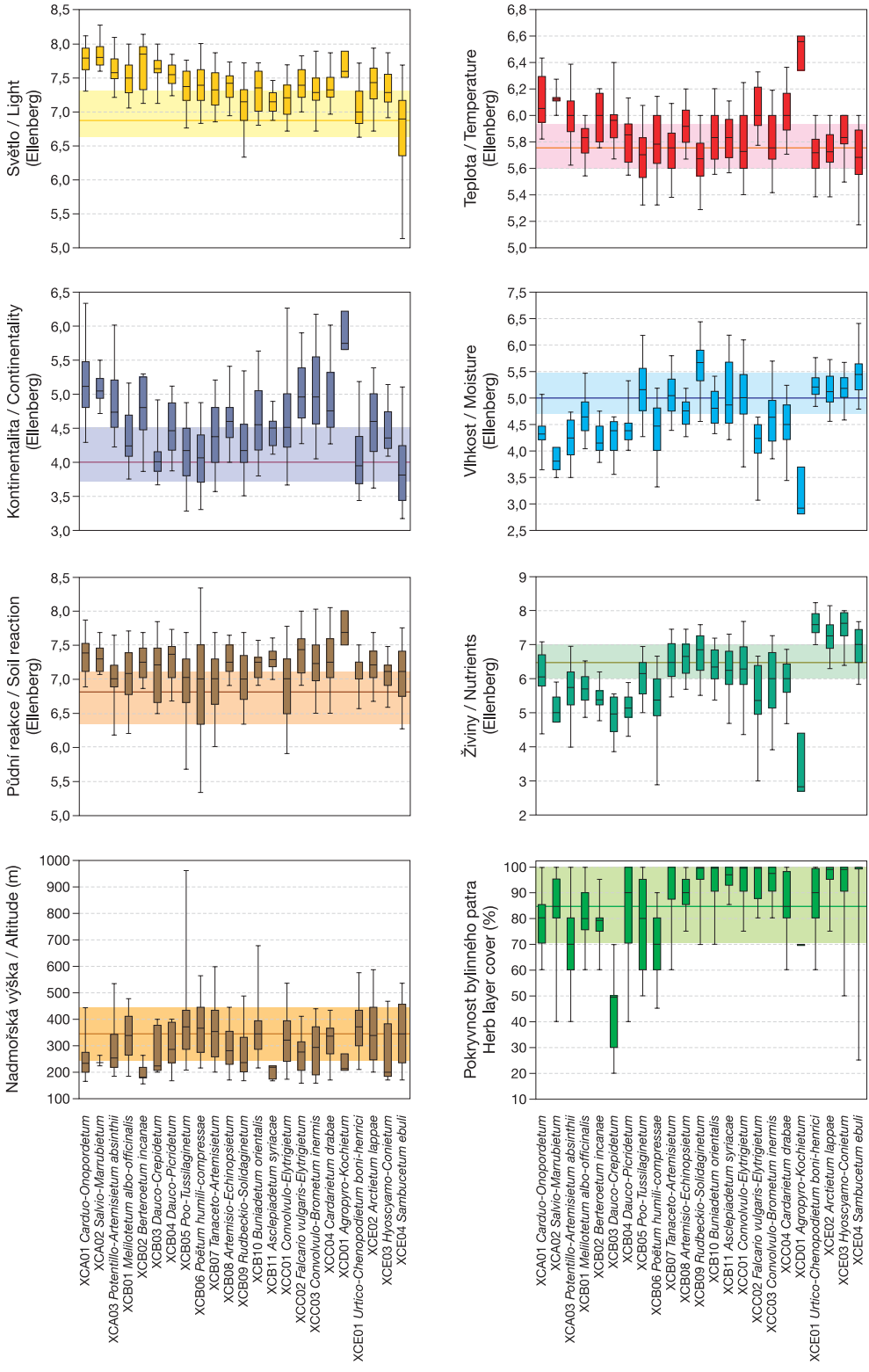
Světlo / Light (Ellenberg)
Teplota / Temperature (Ellenberg)
Kontinentalita / Continentality (Ellenberg)
Vlhkost / Moisture (Ellenberg)
Půdní reakce / Soil reaction (Ellenberg)
Živiny / Nutrients (Ellenberg)
Nadmořská výška / Altitude (m)
Pokryvnost bylinného patra Herb layer cover (%)
XCA01 Carduo-Onopordetum
XCA02 Salvio-Marrubietum
XCA03 Potentillo-Artemisietum absinthii
XCB01 Melilotetum albo-officinalis
XCB02 Berteroetum incanae
XCB03 Dauco-Crepidetum
XCB04 Dauco-Picridetum
XCB05 Poo-Tussilaginetum
XCB06 Poëtum humili-compressae
XCB07 Tanaceto-Artemisietum
XCB08 Artemisio-Echinopsietum
XCB09 Rudbeckio-Solidaginetum
XCB10 Buniadetum orientalis
XCB11 Asclepiadetum syriacae
XCC01 Convolvulo-Elytrigietum
XCC02 Falcario vulgaris-Elytrigietum
XCC03 Convolvulo-Brometum inermis
XCC04 Cardarietum drabae
XCD01 Agropyro-Kochietum
XCE01 Urtico-Chenopodietum boni-henrici
XCE02 Arctietum lappae
XCE03 Hyoscyamo-Conietum
XCE04 Sambucetum ebuli